

بررسی تطبیقی قانون بخش تعاون با قوانین کشورهای منتخب

کد موضوعی: ۲۲۰

شماره مسلسل: ۱۰۸۷۸

تیرماه ۱۳۹۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده
۱	۱. سیر تاریخی قانونگذاری تعاونی در کشورهای منتخب
۷	۲. قوانین فعلی تعاونی در کشورهای منتخب
۲۳	۳. صندوق ذخیره
۲۴	۴. تسهیلات، امتیازات انحصاری و مزایا
۲۷	۵. اختلاف نظرها (داوری)
۲۸	۶. انحلال تعاونی
۲۹	نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۳۲	منابع و مأخذ

بررسی تطبیقی قانون بخش تعاون با قوانین کشورهای منتخب

چکیده

دولت جهت اجرای بند «ح» ماده (۹) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی - مصوب ۱۳۸۷ - و به منظور حذف مداخلات دولت در امور اجرایی و مدیریتی تعاونی‌ها، رفع ابهامات، نواقص قانونی و اصلاح و بهبود محیط حقوقی و یکپارچه‌سازی قوانین حاکم بر بخش تعاونی و با عنایت به لزوم توسعه بخش تعاونی در سال‌های برنامه پنجم توسعه کشور به میزان ۲۵ درصد اقتصاد ملی، لایحه بخش تعاون جمهوری اسلامی ایران را تقدیم مجلس شورای اسلامی کرده است. جهت بررسی این لایحه مناسب است که با بررسی تجربه کشورهای مختلف در خصوص قانونگذاری بخش تعاون، خلأهای موجود در قوانین گذشته کشور شناسایی و جهت حل آنها در این لایحه تلاش شود. بدین منظور در این مطالعه قانون تعاون مصوب سال ۱۳۷۰ کشور با قوانین برخی از کشورهای آسیایی و اقیانوسیه تطبیق داده شده و براساس آن، پیشنهادهای براساس تجربیات این کشورها برای بررسی لایحه بخش تعاون ارائه شده است.^۱

۱. سیر تاریخی قانونگذاری تعاونی در کشورهای منتخب

ژاپن

ژاپن اولین کشور آسیایی بود که در سال ۱۹۰۰ یک قانون تعاونی (قانون Sagyo Kumiai) براساس قانون تعاونی آلمان تدوین کرد. در سال ۱۹۴۳ این قانون با قانون تشکیلات زمین^۲ که به قانون انجمن زمین^۳ معروف بود، ادغام شد. این قانون در سال ۱۹۴۷ جایگزین قانون تعاونی کشاورزی^۴ شد. از آن زمان قوانین مستقلی برای انواع مختلف شرکت‌های تعاونی به تصویب رسیده است.

۱. اطلاعات مربوط به قوانین سایر کشورها از وبلاگ فائو اخذ شده و مواد قانونی متعلق به ایران مربوط به قانون بخش تعاون جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۰ است www.fao.org

2. Farm Organizations Law
3. Farm Association Law
4. Agricultural Cooperative Law

هند

اولین قانون تعاونی هند (هند تقسیم نشده شامل هند، بنگلادش، پاکستان و برمه) توسط دولت انگستان در سال ۱۹۰۴ به تصویب رسید.

این قانون تنها تعاونی‌های اعتباری را تحت پوشش قرار می‌داد و با تصویب قانون جدیدی که انواع مختلف شرکت‌های تعاونی را دربر می‌گرفت. در سال ۱۹۱۲ لغو شد. قانون تعاونی سال ۱۹۱۲ بر موضوعات موقتی تمرکز داشت و به ایالات برای تصویب قوانین تعاونی مخصوص به خود قدرت و اختیار داده بود. از آن زمان همه استان‌ها (ایالات) قانون تعاونی مربوط خود را ایجاد کردند. برای تحت پوشش قرار دادن تعاونی‌هایی که در بیش از یک ایالت عضو داشتند، قانون شرکت‌های تعاونی چندواحدی^۱ به وسیله دولت هند در سال ۱۹۴۲ تدوین شد. این قانون یک قانون مستحکمی بود که با تصویب یک قانون جامع یعنی قانون مجامع تعاونی بین‌ایالتی^۲ در سال ۱۹۸۴ جایگزین شده و در حال حاضر نیز نافذ است.

بنگلادش

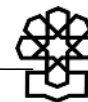
تعاونی‌ها در بنگلادش (به‌عنوان قسمتی از هند تا سال ۱۹۴۷) براساس قانون شرکت‌های تعاونی بنگال مصوب سال ۱۹۴۰ اداره می‌شدند تا اینکه آیین‌نامه شرکت تعاونی^۳ در سال ۱۹۸۴ جایگزین آن شد.

میانمار (برمه)

قانون تعاونی سال ۱۹۰۴ و بعد از آن سال ۱۹۱۹ هند، در مورد تعاونی‌های میانمار نیز اعمال می‌شد. این قانون در سال ۱۹۲۷ مورد بازنگری قرار گرفت.

میانمار یک بحران اقتصادی را از سال ۱۹۲۹ به بعد تجربه کرد و بسیاری از تعاونی‌ها براساس قانون سال ۱۹۲۷ باید منحل می‌شدند. این قانون برای حدود ۳۰ سال معتبر بود، اما در سال ۱۹۵۶ با یک قانون جدید جایگزین شد. هنگامی که شورای انقلاب در سال ۱۹۶۲ قدرت را به دست گرفت مجدداً این قانون با قانون تعاونی سال ۱۹۷۰ که براساس آن شرکت‌های تعاونی به شکل منطقه‌ای ایجاد شده، حالت اختیاری بودن خود را از دست داده و به بخشی از اقتصاد سوسیالیستی تبدیل شدند، جایگزین شد.

1. Multi-unit Cooperative Societies Act
2. Multi State Cooperative Societies Act
3. Cooperative Society Ordinance

پاکستان

پس از تجزیه هند و پایه‌گذاری پاکستان در سال ۱۹۴۷، پاکستان قانون شرکت‌های تعاونی بمبئی مصوب سال ۱۹۲۵ را حفظ کرد. این قانون در حال حاضر نیز با انجام اصلاحاتی در حال اجراست. به علاوه، یک قانون تعاونی کشاورزی^۱ در سال ۱۹۷۶ برای شرکت‌های تعاونی کشاورزی به همراه یک قانون شرکت‌های تعاونی چندواحدی^۲ برای پوشش بیش از یک استان تصویب شد.

اندونزی

شروع جنبش تعاونی در اندونزی با شکل‌گیری اولین بانک تعاونی پس‌انداز در سال ۱۸۹۵ بود. همچنین از سال ۱۹۱۳ سارکات اسلام^۳ که یک سازمان سیاسی بود بر مبنای اندیشه تعاونی، نقش فعالی در ارتقای تعاونی‌ها ایفا کرد. اولین قانون تعاونی در کشور اندونزی توسط هلندی‌ها در سال ۱۹۱۵ و براساس قانون تعاون کشور هلند تنظیم شد این قانون ابتدا توسط دولت ملی در سال ۱۹۶۷ و مجدداً در سال ۱۹۹۲ تغییر کرد و همه انواع تعاونی‌ها را دربر گرفت.

مالزی

مجلس قانونگذاری فدرال مالزی اولین قانون شرکت‌های تعاونی را در سال ۱۹۲۲ براساس قانون شرکت‌های تعاونی هندی مصوب سال ۱۹۱۲، تصویب کرد. این قانون در سال ۱۹۴۸ با آیین‌نامه شرکت‌های تعاونی که همه انواع تعاونی‌ها را دربر می‌گیرد، جایگزین شد. این آیین‌نامه از آن زمان تاکنون بارها مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفته است که آخرین بار آن در سال ۱۹۹۳ بود.

نیپال

اولین دپارتمان تعاونی نیپال با هدف ارتقای نقش تعاونی‌ها در سال ۱۹۵۶ تأسیس شد و به‌دنبال آن قانون تعاونی در سال ۱۹۵۹ به تصویب رسید. این قانون در سال ۱۹۸۶ و مجدداً در سال ۱۹۹۲ با قوانین جدیدی جایگزین شد.

فیلیپین

جنبش تعاونی در فیلیپین با حمایت گروه‌های اجتماعی و منطقه‌ای همراه بود. اولین قانون تعاونی

1. Cooperative Farming Act
2. Multi Unit Cooperative Societies Act
3. Sarekat Islam

در آوریل سال ۱۹۰۶ و به دنبال آن قانون انجمن‌های تعاونی اعتباری روستایی^۱ در سال ۱۹۱۵ مطرح شد. با این وصف روند تأسیس تعاونی‌ها به‌خصوص در زمان اشغال این کشور توسط آمریکا متوقف شد. تعاونی‌ها براساس قانون شماره ۱۴۵۹ تعاونی‌ها مصوب یکم آوریل ۱۹۰۶، قانون شماره ۲۵۰۸ انجمن‌های اعتباری کشاورزی، قانون مصوب پنجم فوریه ۱۹۱۵، قانون شماره ۳۴۲۵ بازاریابی و فروش تعاونی مصوب نهم دسامبر سال ۱۹۲۷ که در آوریل ۱۹۷۳ با قانون جدید جایگزین شد، ثبت شده‌اند. قوانین یاد شده همراه با مقررات بخشی تا زمان ادغام همه آنها و تنظیم «مجموعه قوانین تعاونی فیلیپین» در سال ۱۹۸۹ معتبر بودند.

سريلانكا

اولین قانون تعاونی در سريلانكا در سال ۱۹۱۱ به تصویب رسید. این قانون مانند قانون تعاونی‌های هند مصوب سال ۱۹۰۴ تنها تعاونی‌های اعتباری را دربر می‌گرفت. در سال ۱۹۲۱، این قانون به‌منظور پوشش سایر انواع تعاونی‌ها مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت. با تجربه به‌دست آمده از حدود دو دهه فعالیت تعاونی‌ها در بسیاری زمینه‌ها، آیین‌نامه شرکت‌های تعاونی^۲ (فصل ۱۲۴) سال ۱۹۳۶، به‌منظور تحکیم و اصلاح قانون مرتبط با تشکیل و کنترل شرکت‌های تعاونی، منتشر شد. این قانون با اعمال بیش از هشت اصلاح به‌عنوان قانون اصلی تا زمان انتشار قانون شماره ۵ شرکت‌های تعاونی در سال ۱۹۷۲ باقی ماند. این قانون پس از چهار بار بازبینی و اصلاح همچنان به‌عنوان قانون اصلی این بخش به شمار می‌رود.

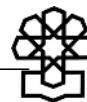
فيجي

اولین تشکیلات تعاونی در فيجي به تأسیس اتحادیه مزرعه‌داران نارگیل^۳ در سال ۱۹۱۹ و تعاونی لبنیات ریوا^۴ در سال ۱۹۲۳ باز می‌گردد. اگرچه اولین آیین‌نامه تعاونی در سال ۱۹۴۷ منتشر شد و در اکتبر ۱۹۹۶ جای خود را به قانون جدیدی داد.

کره جنوبي

تعاونی‌های گوناگونی در اوایل قرن بیستم میلادی در کره جنوبي وجود داشت. در زمان اشغال کره توسط ژاپن، انجمن‌های مالی و انجمن‌های کشاورزان به ابتکار دولت تشکیل شدند و نقش عمده‌ای

1. Rural Credit Cooperatives Associations Act
2. Cooperative Societies Ordinance
3. Coconut Planters Union
4. Rewa Dairy Cooperative

را به جای سازمان‌های تعاونی داوطلبانه ایفا کردند. این انجمن‌ها به منظور عرضه وام‌های دولتی یا افزایش بهره‌وری تولیدات کشاورزی تشکیل شدند. پس از جنگ جهانی دوم و از سال ۱۹۷۵ زمانی که قانون تعاونی کشاورزی توسط مجلس ملی به تصویب رسید، شکل‌گیری تعاونی‌های کشاورزی مدرن آغاز شد. قانون جدید تعاونی کشاورزی در سال ۱۹۶۱ به تصویب رسید و تعاونی‌های کشاورزی پیشین و بانک‌های کشاورزی ادغام شده به شکل تعاونی‌های کشاورزی چندمنظوره درآمدند که این قانون در حال حاضر نیز نافذ است. طی این مدت قوانین کشاورزی مشابهی برای تعاونی‌های دامداری، تعاونی‌های شیلات، تعاونی‌های اعتباری و... به تصویب رسیده است. این قوانین در طول دو دهه گذشته بارها بازخوانی و اصلاح شده و بسیاری از مقررات محدودکننده به خصوص در ارتباط با انتخابات توسط قواعد دمکراتیک حذف شده است.

تایلند

اولین قانون تعاونی در تایلند با نام قانون انجمن اصلاح شده^۱ مصوب سال ۱۹۱۴، در سال ۱۹۱۶ مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفته و مشابه توسعه تعاونی در هند (برمه)، به منظور کمک به برنج‌کاران برای ثبت تعاونی کشاورزان معرفی شد. این قانون تا سال ۱۹۲۸ معتبر بود، سپس قانون شرکت‌های تعاونی مصوب سال ۱۹۲۸ جایگزین آن شد و به تبع آن قانون انجمن اصلاح شده ۱۹۱۴ لغو شد. این قانون بارها مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت تا اینکه با تدوین قانون جدید شرکت‌های تعاونی در ۱۹۶۸، قانون شرکت‌های تعاونی مصوب ۱۹۲۸ که بارها مورد اصلاح قرار گرفته بود، لغو شد.

چین

پس از استقرار جمهوری خلق چین، نام تعاونی‌های کشاورزی از تعاونی‌های تولیدکنندگان محصولات کشاورزی ابتدایی و پیشرفته به مزرعه اشتراکی خلق^۲ تغییر کرد و سیستم ترکیبی دولت‌ها و تعاونی‌ها شکل گرفت که به اشتیاق کشاورزان برای تولید ضربه زد و مانع از تولید کشاورزی شد. در سال ۱۹۷۹، به تبع اصلاحات روستایی در چین، سیستم مزرعه اشتراکی خلق^۳ منسوخ و سیستم مدیریت دوگانه در چارچوب مسئولیت خانوار جایگزین آن شد. از این رو همه انواع تعاونی‌های روستایی به تدریج توسعه یافتند. در برخی مناطق، کشاورزان تعاونی‌هایی ویژه‌ای مانند تعاونی‌های پرورش خوک، تعاونی‌های پرورش جوجه، تعاونی گیاه و مانند آن را تشکیل

1. Amended Association Act
2. People's Commune
3. People's Commune System

دادند. این تعاونی‌ها فعالیت‌هایی بر مبنای اصول سود متقابل، داوطلبین، سازماندهی توسط کشاورزان، مدیریت توسط کشاورزان و سوددهی توسط کشاورزان انجام می‌دهند.

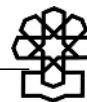
ایران

شرکت‌های تعاونی در ایران برای اولین بار در جریان تصویب اولین قانون تجارت در سال ۱۳۰۳، مورد توجه قرار گرفتند. این قانون، مقررات مربوط به فعالیت شرکت‌های تعاونی تولید و مصرف را مورد اشاره قرار داده بود، اما به دلیل نواقص موجود در این قانون و عدم شفافیت آن، هیچ‌گونه شرکت تعاونی جدید ایجاد نشد تا اینکه این قانون در سال ۱۳۱۱ اصلاح شد.

اولین قانون مستقل شرکت‌های تعاونی در ایران در سال ۱۳۳۴ و قانون تأسیس سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران در سال ۱۳۴۲ تصویب شد و زمینه گسترش سریع شبکه تعاونی‌های روستایی را فراهم ساخت. قانون شرکت‌های تعاونی در سال ۱۳۵۰ تکمیل و مورد عمل شرکت‌های تعاونی قرار گرفت.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، بخش تعاونی در کنار دو بخش دولتی و خصوصی به‌عنوان یکی از بخش‌های سه‌گانه اقتصاد کشور و در اصول چهل‌وسوم و چهل‌وچهارم قانون اساسی مورد اشاره قرار گرفته است. در سال ۱۳۷۰ قانون بخش تعاون به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. بر این اساس وزارت تعاون تشکیل و کلیه تعاونی‌ها از جمله شبکه تعاونی‌های روستایی و کشاورزی تحت پوشش این وزارتخانه قرار گرفت. به تبع آن وزارت کشاورزی وقت (جهاد کشاورزی کنونی) مهمترین بازوی اجرایی خود را در عرصه توسعه روستایی و کشاورزی از دست داد و دیگر قادر به انجام وظایف قانونی خود در امور روستاها نبود، از این رو خواستار مستثنا شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران از شمول قانون مذکور شد که در پی آن در تاریخ ۱۳۷۰/۷/۲۴ قانون مستثنا شدن سازمان مرکزی تعاون روستایی از شمول قانون بخش تعاونی طی ماده واحده‌ای به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید.

پس از آن با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی و تأکید آن بر توسعه بخش تعاون، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی در مجلس شورای اسلامی تصویب شد که در آن شرایط لازم برای توسعه بخش تعاون به ۲۵ درصد اقتصاد ملی فراهم شده است. در همین حال بند «ح» ماده (۹) این قانون، وزارت تعاون را مکلف به بازنگری در قوانین فعلی بخش تعاون با رویکرد کاهش مداخله دولت، کرده است.

۲. قوانین فعلی تعاونی در کشورهای منتخب

در حال حاضر در آسیا دو نوع از قوانین تعاونی رایج است که عبارتند از:

۱. یک قانون عمومی برای همه انواع تعاونی‌ها،

۲. قوانین بخشی.

بجز ژاپن و کره جنوبی در همه کشورهای آسیایی یک قانون عمومی برای همه انواع تعاونی‌ها وجود دارد. در ژاپن و کره جنوبی قوانین مختلفی بر انواع گوناگون تعاونی‌ها حاکم است و وزارتخانه‌های مختلفی بر تعاونی‌ها نظارت دارند. به‌عنوان مثال، ۶ قانون جامع در ژاپن برای تعاونی‌های کشاورزی وجود دارد، تعاونی مصرف، تعاونی شیلات و... همین‌طور در کره جنوبی. هدف از تصویب قانون تعاونی دادن یک وضعیت قانونی به تعاونی‌ها و تسهیل کار آنهاست. همچنین باید اطمینان دهد که کارکرد تعاونی‌ها مطابق اصول تعاونی پذیرفته شده در دنیا است. چارچوب قانونی تعاونی‌ها، قوانین و مقررات تعیین شده براساس آن و اساسنامه پذیرفته شده از طرف اعضای تعاونی که منطبق بر قانون و مقررات است را شامل می‌شود. این سه در کنار هم، شیوه‌ها، قوانین سازماندهی، کار تعاونی‌ها، حفاظت و حراست از کارکرد تعاونی را شکل می‌دهند. بنابراین قانون تعاونی باید عملکرد تعاونی‌ها را تسهیل کرده و نباید مانع عملکرد مستقل تعاونی‌ها شده و کارکرد اصلی آنها را تغییر دهد. اساسنامه باید مقررات مربوط به امور روزانه را دربرگیرد. قوانین مربوط به بخش تعاون به‌وسیله مرجع قانونگذاری کشور تصویب می‌شود، متمم این قانون، در برخی کشورها مقرراتی است که توسط دولت تنظیم می‌شود و اساسنامه‌ای است که توسط اعضای پذیرفته شده و براساس قانون، به ثبت می‌رسد. در صورت ناسازگاری و متناقض بودن این سه یعنی قانون، مقررات و اساسنامه، قانون ارجحیت دارد، بعد از قانون مقررات و در آخر هم اساسنامه قرار می‌گیرد. قانون باید موادی را در ارتباط با اصول، عضویت، شرایط ثبت، الگوی مدیریتی، داوری، انحلال و... شامل شود. بهترین قانون، قانونی است که ساده و خلاصه باشد و یک فرد عامی بتواند آن را درک کند و نیاز به تبصره زیاد نداشته باشد. جزئیات کار باید برای اعضا در اساسنامه گنجانده شده باشد.

مهمترین مواد قانونی تحت عناوین زیر مورد بررسی قرار می‌گیرند:

- تعاریف تعاونی، اصول و اهداف تعاونی،

- ثبت،

- عضویت،

- مدیریت،

- ذخیره وجوه (سرمایه)،
- تسهیلات و امتیازات انحصاری،
- مشاجرات،
- مجازات‌ها،
- انحلال شرکت،
- قدرت قانونگذاری.

۱-۲. اهداف قانون تعاون

برای بررسی اهداف، قوانین تعاونی ایران و پنج کشور بنگلادش، هند، سریلانکا، کره جنوبی و ژاپن مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بنگلادش

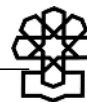
در مقدمه قوانین بنگلادش آمده است: «هدف از تدوین قانون بخش تعاون عبارت است از: تنظیم مقررات بیشتر برای تشکیل و کار تعاونی‌ها و ترویج صرفه‌جویی، اتکا به خود، کمک متقابل در میان افراد و متناسب با نیازها و علایق مشترک با هدف شرایط بهتر زندگی و روش‌های بهتر تولید و تجارت».

فیجی

اهداف تعاونی شامل ارتقای سود اقتصادی و اجتماعی اعضا همراه با ارائه خدمات مفیدی است که اعضا در صورت تمایل می‌توانند از آن بهره ببرند.
هدف اصلی تعاونی حداکثر کردن سود نیست، اما به اعضا خدمت ارائه می‌دهد و یک تعاونی باید براساس اصول تجاری سالم فعالیت کند.

هند

در هند هر ایالت علاوه بر قانون دولت فدرال، قانون مختص به خود را دارد. بنابراین هدف قانون فدرال «تحکیم و اصلاح قانون مربوط به شرکت‌های تعاونی با اهدافی که به یک ایالت محدود نشده و به اعضا در بیش از یک ایالت خدمات ارائه می‌کند».

سريلانكا

در سريلانكا قانون اصلي تعاوني، قانون شماره ۵ شركت‌هاي تعاوني مصوب سال ۱۹۷۲ است. در مقدمه اين قانون آمده است كه: «يك قانون براي توسعه شركت‌هاي تعاوني، تحكيم و اصلاح قوانين مرتبط با قانون اساسي و كنترل شركت‌هاي تعاوني و مطرح كردن مسائل مربوط به آن تهيه مي‌شود» اين قانون چندين متمم داشته در متمم سال ۱۹۷۲ كلمه «مديريت» جايگزين كلمه «كنترل» شده است.

كره جنوبي

قانون تعاوني كشاورزي كره جنوبي مي‌گويد: «هدف قانون بايد تضمين توسعه متوازن اقتصاد ملي با افزايش قابليت توليد كشاورزي و ارتقاي وضعيت اقتصادي و اجتماعي كشاورزان توسط سازمان‌هاي تعاوني مستقل كشاورزان باشد».

ژاپن

ماده (۱) قانون شركت تعاوني كشاورزي ژاپن هدف از تصويب اين قانون را اين‌چنين بيان مي‌كند: «اهداف اين قانون ارتقاي توسعه سالم سيستم تعاوني كشاورزان، بهبود بازدهي توليدات كشاورزي و وضعيت اقتصادي - اجتماعي كشاورزان و همچنين تضمين توسعه اقتصاد ملي است».

ايران

براساس ماده (۱) قانون بخش تعاوني جمهوري اسلامي ايران مصوب سال ۱۳۷۰ اهداف بخش تعاوني در ايران عبارت است از:

۱. ايجاد و تأمين شرايط و امكانات كار براي همه به‌منظور رسيدن به اشتغال كامل.
۲. قرار دادن وسايل كار در اختيار كساني كه قادر به‌كارند ولي وسايل كار ندارند.
۳. پيشگيري از تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌هاي خاص جهت تحقق عدالت اجتماعي.
۴. جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت.
۵. قرار گرفتن مديريت، سرمايه و منافع حاصله در اختيار نيروي كار و تشويق بهره‌برداري مستقيم از حاصل كار خود.
۶. پيشگيري از انحصار، احتكار، تورم و اضرار به غير.
۷. توسعه و تحكيم مشاركت و تعاون عمومي بين همه مردم.

اهداف توسعه بخش تعاون و تدوین قانون سنجش تعاون کشورها به طور خلاصه در جدول ۱ آورده شده است.

جدول ۱. اهداف توسعه بخش تعاون در کشورهای منتخب

کشور	اهداف توسعه بخش تعاون
بنگلادش	ترویج صرفه‌جویی، اتکا به خود، کمک متقابل در میان افراد و متناسب با نیازها و علائق مشترک با هدف شرایط بهتر زندگی و روش‌های بهتر تولید و تجارت
فیجی	ارتقای سود اقتصادی و اجتماعی اعضا با ارائه خدمات مفید
هند	تحکیم و اصلاح قانون مربوط به شرکت‌های تعاونی با اهدافی که به یک ایالت محدود نشده و ارائه خدمات به اعضا در بیش از یک ایالت
کره جنوبی	تضمین توسعه متوازن اقتصاد ملی با افزایش قابلیت تولید کشاورزی و ارتقای وضعیت اقتصادی و اجتماعی کشاورزان
ژاپن	ارتقای توسعه سالم سیستم تعاونی کشاورزان، بهبود بازدهی تولیدات کشاورزی و وضعیت اقتصادی - اجتماعی کشاورزان و همچنین تضمین توسعه اقتصاد ملی
ایران	ایجاد و تأمین شرایط و امکانات کار برای همه قرار دادن وسایل کار در اختیار کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند پیشگیری از تمرکز و تداول ثروت جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت پیشگیری از انحصار، احتکار، تورم و اضرار به غیر توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی بین همه مردم

۲-۲. تعریف تعاونی

شرکت‌های تعاونی در کشورهای بنگلادش، هند و مالزی نهادهایی کاملاً قانونی هستند که به این صورت تعریف می‌شوند: «یک شرکت تعاونی عبارت است از شرکتی که تحت قوانین مرتبط با شرکت‌های تعاونی در زمان اعمال این قوانین در هر ایالت ثبت شده یا ثبت می‌شود».

براساس قانون تعاونی در کشور فیجی، تعاونی عبارت است از اجتماعی از افراد که برای رسیدن به یک هدف مشترک از طریق ایجاد یک سازمان دمکراتیک به صورت داوطلبانه در کنار هم قرار می‌گیرند که در این مشارکت افراد عضو در سرمایه مورد نیاز و همچنین در ریسک، سود و تعهدات حاصله به صورت فعالانه و منصفانه سهیم می‌شوند.

برطبق قانون تعاونی اندونزی (شرکت) تعاونی عبارت است از سازمان اقتصادی مردمی با یک شخصیتی اجتماعی متشکل از افراد یا شرکت‌های تعاونی به عنوان اعضا، نهاد اقتصادی کشاورزی که بر پایه تلاش جمعی براساس کمک متقابل پایه‌گذاری شده است (ماده (۳)). این قانون همچنین در بند «۴» مأموریت‌های تعاونی‌ها را به این صورت تعریف می‌کند:

- یک سازمان جهادی در بخش اقتصاد جهت ایجاد تحول در استانداردهای رفاه عمومی مردم،
 - آزادسازی اقتصاد ملی،
 - یکی از واحدهای اقتصاد حاکم بر مردم اندونزی،
 - ابزاری برای امیدبخشیدن به توده‌های مردم به تعقیب یک اقتصاد ملی باثبات و تقویت وحدت مردم برای سازماندهی مدیریت مردمی اقتصاد.
- ماده (۳) مجموعه قوانین تعاونی فیلیپین مفهوم کلی شرکت تعاونی را به صورت زیر تعریف می‌کند:
- «تعاونی اجتماعی است از افراد با منافع مشترک که برای دستیابی به یک هدف مشترک اقتصادی یا اجتماعی به صورت داوطلبانه در کنار هم قرار می‌گیرند که در این مشارکت افراد عضو در سرمایه مورد نیاز و همچنین در ریسک، مزایا و تعهدات حاصله به صورت کاملاً عادلانه برطبق اصول تعاونی پذیرفته شده در سراسر جهان سهیم می‌شوند».

ایران

- براساس ماده (۲) قانون تعاون «شرکت‌هایی که با رعایت مقررات قانون تعاون تشکیل و به ثبت برسند تعاونی شناخته می‌شوند».
- در جدول ۲ تعریف شرکت تعاونی در قانون بخش تعاونی کشورهای مختلف به طور خلاصه نشان داده شده است.

جدول ۲. تعریف شرکت تعاونی در قانون بخش تعاون کشورهای مختلف

فجی	اجتماعی از افراد که برای رسیدن به یک هدف مشترک از طریق ایجاد یک سازمان دمکراتیک به صورت داوطلبانه در کنار هم قرار می‌گیرند که در این مشارکت افراد عضو در سرمایه مورد نیاز و همچنین در ریسک، سود و تعهدات حاصله به صورت فعالانه و منصفانه سهیم می‌شوند
اندونزی	سازمان اقتصادی مردمی با یک شخصیتی اجتماعی متشکل از افراد یا شرکت‌های تعاونی به عنوان اعضا، نهاد اقتصادی کشاورزی که بر پایه تلاش جمعی براساس کمک متقابل پایه‌گذاری شده است
فیلیپین	اجتماعی از افراد با منافع مشترک که برای دستیابی به یک هدف مشترک اقتصادی یا اجتماعی به صورت داوطلبانه در کنار هم قرار می‌گیرند که در این مشارکت افراد عضو در سرمایه مورد نیاز و همچنین در ریسک، مزایا و تعهدات سهیم هستند
ایران	شرکت‌هایی که با رعایت مقررات قانون تعاون تشکیل و به ثبت برسند

۳-۲. اصول تعاونی

- بنگلادش (ماده (۸))، فجی (ماده (۵))، هند (ماده (۳))، اندونزی (ماده (۶))، فیلیپین (ماده (۴))، مالزی (ماده (۲)) و سریلانکا (ماده (۳)) اصول تعاونی را در قوانین خود گنجانده‌اند. قانون تعاونی بین

ایالتی هند در بخش سه خود می‌گوید: «اصول تعاونی عبارت است از اصول تعاونی که در اولین جدول آورده شده است». اصول جدول اول دقیقاً اصول اتحادیه بین‌المللی تعاونی نیست، اما تناقضی هم با آن ندارند.

در قانون اندونزی در حالی که سه اصل با اصول اتحادیه بین‌المللی تعاونی یکسان است چهار اصل دیگر از نظر بین‌المللی پذیرفته نشده، اما آنها با اصول تعاونی پذیرفته شده در دنیا مغایرتی ندارند. مجموعه قوانین تعاونی فیلیپین و مالزی اصول اتحادیه بین‌المللی تعاونی را پذیرفته است. هند و اندونزی آنها را تاحدی تعدیل و اصلاح کرده‌اند. قوانین بنگلادش (ماده ۱۱) و فیجی (ماده ۴) عنوان می‌کنند برای ثبت «یک تعاونی باید قصد کار براساس اصول تعاونی را داشته باشد». آنها توضیح نمی‌دهند که منظور از اصول تعاونی چیست. بخش ۳ قانون متمم سریلانکا می‌گوید: «یک شرکتی که اهداف خودش را دارد، براساس اصول تعاونی، خدمات خاص رفاه اقتصادی، اجتماعی، آموزشی و فرهنگی به اعضای خود ارائه می‌دهد»، اما به وضوح به اهداف اشاره نشده است.

ایران

در قانون مصوب سال ۱۳۷۰ اصول تعاونی به‌طور جداگانه آورده نشده هرچند در لایه‌های مواد به آنها اشاره شده است.

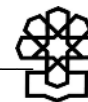
۴-۲. ثبت تعاونی

براساس قانون تعاونی‌ها هر شرکت تعاونی باید پیش از شروع به کار ثبت شود. در همه قوانین استفاده از واژه «تعاونی» بدون ثبت جرم است.

بنگلادش

ثبت یک شرکت تعاونی با رضایت ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی^۱ (RCS) در ارتباط بوده و وی باید برای ثبت خود دلیل ارائه دهد (ظرف مدت ۹۰ روز، براساس ماده ۴). برای بانکداری و تعاونی‌های با مسئولیت نامحدود برخی شرایط مالی تحمیل شده است. در صورتی که از ثبت تعاونی توسط ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی خودداری شود، می‌توان از دولت بنگلادش تقاضای فرجام کرد.

1. Registrar of the Cooperative Societies

فیجی

شرایط ثبت تعاونی در فیجی عبارت است از:

- در مورد تعاونی اولیه حداقل ده عضو یا انجمن یا هردو،

- حداقل دو تعاونی اولیه در مورد تعاونی‌های ثانویه.

ثبت‌کننده ممکن است ثبت را در ارتباط با شرایط و مقرراتی که ثبت‌کننده در نامه تعلیق مشخص کرده است، به تعویق بیندازد. در طول دوره تعلیق شرکت ممکن است به صورت آزمایشی فعالیت کند. طول دوره آزمایشی حداکثر دو سال است که در طول آن شرکت می‌تواند نقص‌ها و کمبودهای خود را برطرف کرده و از ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی^۱ (RCS) ثبت کامل^۲ را دریافت کند. یک قانون یک‌ماهه برای تقاضای فرجام از دولت از دستورات ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی^۳ (RCS)، وجود دارد. در طول دوره آزمایشی شرکت می‌تواند همه مسئولیت‌های خود را مانند یک تعاونی به ثبت کامل رسیده انجام دهد.

ثبت‌کننده باید ظرف مدت دو ماه تعاونی را به ثبت رسانده یا با ثبت آن مخالفت کند.

هند

طبق قانون شرکت‌های تعاونی بین‌ایالتی در هند، شرایط ثبت عبارت است از:

- در مورد یک شرکت تعاونی بین‌ایالتی که همه اعضای آن اشخاص حقیقی هستند با داشتن

حداقل ۵۰ عضو از همه ایالات مربوط،

- در مورد یک شرکت تعاونی بین‌ایالتی که اعضای آن شرکت‌های تعاونی هستند با نمایندگانی که

به آنها به اندازه لازم اختیار داده شده به نیابت از حداقل دو شرکت که در همان ایالت ثبت نشده باشند.

- در مورد یک شرکت تعاونی بین‌ایالتی که یک شرکت تعاونی بین‌ایالتی و سایر شرکت‌های

تعاونی اعضای آن هستند با نمایندگانی که به آنها به اندازه لازم اختیار داده شده به نیابت از

هرکدام از این شرکت‌ها.

به ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی ۶ ماه برای ثبت شرکت زمان داده شده است. ثبت‌کننده

می‌تواند از دولت مرکزی تقاضای تمدید دوره به‌طور نامحدود کند.

اندونزی

طبق ماده (۴۴) قانون تعاونی اندونزی مؤسسين یک تعاونی باید تقاضای خود را به مدیر تعیین

1. Registrar of the Cooperative Societies

2. Full-Fledged Registration

3. Registrar of the Cooperative Societies

شده از طرف وزیر ارائه کند. حداکثر زمان مجاز برای ثبت ۶ ماه است. در صورتی که مدیر قصد ثبت شرکت را نداشته باشد، وی باید ظرف مدت سه ماه دلایل عدم ثبت خود را به اطلاع برساند. متقاضی می‌تواند ظرف مدت سه ماه فرجام خود را به وزیر تسلیم کند و وزیر باید ظرف مدت سه ماه به آن رسیدگی کند. تصمیم وی تصمیم نهایی است. شرایط دیگری مثل حداقل عضویت و... وجود ندارد، جز اینکه اساسنامه باید براساس قانون باشد.

ژاپن

در ژاپن، قانون یک دستورالعمل حاوی جزئیات کامل برای تشکیل تعاونی کشاورزی تعیین کرده است. حداقل ۱۵ کشاورز برای تشکیل تعاونی‌های اولیه لازم است. براساس ماده (۶۰)، باید ظرف مدت دو ماه در مورد درخواست تقاضانامه تصمیم‌گیری شود. در مورد مراجعی که بعد از دو ماه موفق به موافقت نمی‌شوند یا موافقت نمی‌کنند، شرکت باید تقاضای ثبت کند و می‌تواند درخواست گواهی ثبت نیز داشته باشد.

کره جنوبی

دو شرط مهم برای ثبت وجود دارد. حداقل تعداد اعضا باید ۲۰ نفر باشد و اساسنامه باید براساس اساسنامه نمونه‌ای که توسط وزیر مورد موافقت قرار گرفته تنظیم شود و هر تغییری در آن باید با موافقت وزیر باشد. به نظر می‌رسد این یک مقررات محدودکننده باشد.

مالزی

در مالزی حداقل تعداد افراد در یک شرکت اولیه ۱۰۰ نفر و در تشکیلات کشاورزان ۵۰ نفر است. هیچ محدودیت زمانی برای ثبت‌کننده برای تصمیم در مورد تقاضانامه ثبت وجود ندارد. تنها در صورت عدم موافقت، باید ظرف مدت دو ماه تقاضای فرجام شود.

نیپال

در نیپال یک شرکت اولیه می‌تواند با حداقل ۲۵ عضو و یک شرکت ثانویه با حداقل ۵ تعاونی به ثبت برسد. مدیر ثبت اگر پس از بررسی، دریافت که اساسنامه‌ها مناسب هستند باید شرکت را به ثبت برساند. هیچ محدودیت زمانی در نظر گرفته نشده است.

فیلیپین

یک تعاونی در فیلیپین باید حداقل ۱۵ عضو داشته باشد. مرجع توسعه تعاونی^۱ باید یک تعاونی را ظرف مدت ۳۰ روز به ثبت برساند. در صورت عدم موافقت با ثبت، تقاضای فرجام می‌تواند ظرف مدت ۹۰ روز به دفتر ریاست جمهوری تسلیم شود. اگر ثبت ظرف مدت ۳۰ روز انجام نشود، شرکت ثبت شده است.

سریلانکا

حداقل تعداد اعضا برای تعاونی اولیه در سریلانکا ۱۰ نفر است. یک دستورالعمل حاوی جزئیات کامل برای ثبت مقرر شده است، اما هیچ محدودیت زمانی در مدتی که ثبت‌کننده باید با ثبت موافقت یا مخالفت کند وجود ندارد. اگر ثبت‌کننده به این نتیجه برسد که شرکت‌های مورد بحث مناسب رشد اقتصادی هستند آنها را به ثبت خواهد رساند. در صورتی که از ثبت خودداری شود، می‌توان از وزیر تقاضای فرجام کرد.

تایلند

مهمترین شرط ثبت در کشور تایلند این است که «شرکت تعاونی برای آنکه ثبت شود نباید برای سیستم تعاونی مضر باشد».

ایران

براساس ماده (۵۱) قانون تعاون شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی پس از تهیه طرح و تصویب آن به کیفیتی که در آیین‌نامه اجرایی مشخص خواهد شد باید مدارک زیر را برای تشکیل و ثبت ارائه دهند:

۱. صورتجلسه تشکیل مجمع مؤسس، اولین مجمع عمومی، اسامی اعضا، هیئت‌مدیره منتخب و بازرسان،

۲. اساسنامه مصوب مجمع عمومی،

۳. درخواست کتبی ثبت،

۴. طرح پیشنهادی و ارائه مجوز وزارت تعاون،

۵. رسید پرداخت مقدار لازم التأمین سرمایه،

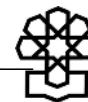
۶. مدارک دعوت موضوع بند «۲» ماده (۳۲).

اداره ثبت شرکت‌ها موظف است پس از دریافت اسناد و مدارک لازم اقدام به ثبت تعاونی‌ها

نماید. تعداد اعضای هر شرکت تعاونی نباید کمتر از هفت نفر باشد.
شرایط عضویت در کشورهای منتخب به‌طور خلاصه در جدول ۳ نشان داده شده است.

جدول ۳. شرایط ثبت شرکت تعاونی در کشورهای منتخب

بنگلادش	ارائه طرح توجیهی مدت‌زمان ثبت ۹۰ روز در صورتی‌که از ثبت تعاونی توسط ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی خودداری شود، می‌توان از دولت بنگلادش تقاضای فرجام کرد
فیجی	داشتن حداقل ۱۰ نفر عضو برای ثبت تعاونی فعالیت آزمایشی تعاونی در زمان بررسی ثبت ثبت‌کننده باید ظرف مدت دوماه تعاونی را به ثبت رسانده یا با ثبت آن مخالفت کند
هند	در مورد یک شرکت تعاونی بین‌ایالتی حداقل ۵۰ عضو زمان ثبت ۶ ماه است
اندونزی	حداکثر زمان مجاز برای ثبت ۶ ماه است متقاضی می‌تواند ظرف مدت سه‌ماه فرجام خود را به وزیر تسلیم کند و وزیر باید ظرف مدت سه‌ماه به آن رسیدگی کند شرایط دیگری مثل حداقل عضویت و... وجود ندارد، جز اینکه اساسنامه باید براساس قانون باشد
ژاپن	حداقل ۱۵ کشاورز برای تشکیل تعاونی‌های اولیه لازم است، باید ظرف مدت دوماه در مورد درخواست ثبت تصمیم‌گیری شود
کره جنوبی	حداقل تعداد اعضا باید ۲۰ نفر باشد و اساسنامه باید براساس اساسنامه نمونه‌ای که توسط وزیر مورد موافقت قرار گرفته تنظیم شود
مالزی	در مالزی حداقل تعداد افراد در یک شرکت اولیه ۱۰۰ نفر و در تشکیلات کشاورزان ۵۰ نفر است در صورت عدم موافقت، باید ظرف مدت دوماه تقاضای فرجام شود
نپال	در شرکت اولیه حداقل ۲۵ عضو و یک شرکت ثانویه با حداقل پنج تعاونی به ثبت می‌رسد
فیلیپین	حداقل ۱۵ عضو زمان لازم برای ثبت ۳۰ روز است در صورت عدم موافقت با ثبت، تقاضای فرجام می‌تواند ظرف مدت ۹۰ روز به دفتر ریاست جمهوری تسلیم شود
سريلانكا	حداقل اعضا ۱۰ نفر شرکت تعاونی باید در راستای اهداف رشد اقتصادی باشد، در صورتی‌که از ثبت خودداری شود، می‌توان از وزیر تقاضای فرجام کرد
تایلند	شرکت تعاونی برای آنکه ثبت شود نباید برای سیستم تعاونی مضر باشد
ایران	- ارائه صورت‌جلسه تشکیل مجمع مؤسس و اولین مجمع عمومی و اسامی اعضا و هیئت‌مدیره منتخب و بازرسان - اساسنامه مصوب مجمع عمومی - طرح پیشنهادی و ارائه مجوز وزارت تعاون - رسید پرداخت مقدار لازم‌التأدیه سرمایه - تعداد اعضا حداقل ۷ نفر - مدرک دعوت عضویت افراد واجد شرایط

۵-۲. شرایط عضویت

شرکت تعاونی یک مؤسسه عضو محور با مالکیت و مدیریت اعضاست. عضو تعاونی یک سهامدار در شرکت نیست همچنین یک کاربر هم نیست. اغلب قوانین تعاونی، مقررات حقوق و مسئولیت سهامداران را شامل می‌شود، اما اغلب آنها از نقش کاربری اعضا غفلت کرده یا توجه کمی به آن دارند. تنها در فیجی، کره و فیلیپین این موضوع چنانچه باید و شاید مورد توجه قرار گرفته است. قانون تعاونی فیجی، وظایف معینی را برای اعضا تعیین کرده است. در سریلانکا غفلت یا عدم انجام وظایف به‌طور رضایتبخش به‌عنوان یک جرم تلقی می‌شود و ممکن است با جریمه همراه باشد. به‌دنبال متمم سال ۱۹۹۲، فصل ۱۱ (یک فصل جدید)، می‌گوید: «یک عضو نباید تا گذشت یک سال از عضویت از حق رأی و حق کاندید شدن برخوردار باشد».

کره جنوبی

براساس قانون تعاونی کشاورزی کره جنوبی (ماده ۲۲)) تنها کشاورزان می‌توانند عضو یک تعاونی شوند. تشکیلات کشاورزی کشاورزان موجود در منطقه می‌تواند از اعضای که می‌توانند از خدمات تعاونی استفاده کنند، اما سهامدار نیستند و حق رأی ندارند، حق عضویت دریافت کند. وقتی یک عضو از استفاده از تعاونی برای مدتی بیش از یک سال خودداری کند، عضویت وی لغو خواهد شد. همچنین زمانی که وی موفق به انجام تعهداتی چون پرداخت سهم سرمایه یا مخارج و یا سایر تعهدات در قبال تعاونی نشود، می‌توان وی را اخراج کرد.

ژاپن

قانون تعاونی ژاپن شبیه به قانون کره است. اعضای که از تسهیلات تعاونی برای یک دوره زمانی معین استفاده نمی‌کنند، می‌توانند توسط هیئت تصمیم‌گیری اخراج شوند.

فیلیپین

در فیلیپین (ماده ۳۱)) هنگامی که یک عضو از خدمات تعاونی برای یک دوره زمانی معین که ممکن است توسط هیئت‌مدیره تعیین شده باشد، استفاده نمی‌کند، عضویت وی می‌تواند لغو شود.

ایران

براساس ماده (۹) قانون تعاون شرایط عضویت در تعاونی‌ها عبارت است از:

- تابعیت جمهوری اسلامی ایران،
 - عدم ممنوعیت قانونی و حجر،
 - خرید حداقل سهام مقرر در اساسنامه،
 - درخواست کتبی عضویت و تعهد رعایت مقررات اساسنامه تعاونی،
 - عدم عضویت در تعاونی مشابه.
- در موارد زیر عضو از تعاونی اخراج می‌شود:
- از دست دادن هریک از شرایط عضویت مقرر در قانون،
 - عدم رعایت مقررات اساسنامه و سایر تعهدات قانونی پس از دو اخطار کتبی توسط هیئت‌مدیره و با تصویب مجمع عمومی عادی.
- ارتکاب اعمالی که موجب زیان مادی تعاونی شود و وی نتواند ظرف مدت یک‌سال آن را جبران نماید و اعمالی که به حیثیت و اعتبار تعاونی لطمه وارد کند یا با تعاونی رقابتی ناسالم بنماید.
- شرایط عضویت افراد در شرکت‌های تعاونی برای کشورهای منتخب در جدول ۴ نشان داده شده است.

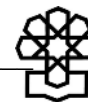
جدول ۴. شرایط عضویت در شرکت تعاونی کشورهای منتخب

کره جنوبی	تنها کشاورزان می‌توانند عضو یک تعاونی شوند. در صورت عدم همکاری عضو با تعاونی در مدت بیش از یک‌سال، عضو اخراج می‌شود
ژاپن	اعضایی که از تسهیلات تعاونی برای یک دوره زمانی معین استفاده نمی‌کنند، می‌توانند توسط هیئت تصمیم‌گیری اخراج شوند
فیلیپین	هنگامی که یک عضو از خدمات تعاونی برای یک دوره زمانی معین استفاده نکند عضویت وی می‌تواند لغو شود
ایران	<ul style="list-style-type: none"> - تابعیت جمهوری اسلامی ایران - عدم ممنوعیت قانونی و حجر - خرید حداقل سهام مقرر در اساسنامه - عدم عضویت در تعاونی مشابه <p>در صورت از دست دادن شرایط عضویت و یا ارتکاب اعمالی که موجب زیان مادی تعاونی شود عضو اخراج می‌شود</p>

۶-۲. مدیریت تعاونی

مدیریت تعاونی را می‌توان در پنج عنصر دسته‌بندی کرد: مجمع عمومی سالیانه^۱ (AGA)، رئیس

1. Annual General Assembly

هیئت مدیره، مدیرعامل، بازرس و کمیته‌ها (در برخی کشورها). در ادامه جایگاه قانونی این عناصر مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

۱-۶-۲. مجمع عمومی سالیانه

در تعاونی‌ها مجمع عمومی بالاترین مرجع تصمیم‌گیری است. یک مجمع عمومی باید حداقل یک‌بار در سال فراخوان داشته باشد. قدرت‌ها و عملکرد مجمع عمومی سالیانه روی هم‌رفته یکسان است. اگرچه، درحالی که در برخی کشورها وظایف مجمع عمومی سالیانه در قانون تعاونی تعیین شده است، در سایر کشورها این وظایف در مقررات و اساسنامه تعاونی‌ها آورده شده است. برای مثال فیجی و سریلانکا در قوانین تعاونی‌شان هیچ اشاره‌ای به مجامع عمومی نمی‌کنند، اما قوانین از دو راه تا اندازه‌ای رفتار مجمع عمومی را هدایت می‌کنند:

- **حدنصاب:** در برخی کشورها حدنصاب برای به رسمیت شناخته شدن جلسه بسیار کم است، در فیجی و در فیلیپین (۲۵ درصد در کره و تایلند ۵۰ درصد).

ایران

براساس ماده (۳۰) قانون تعاون عمومی که براساس این قانون بالاترین مرجع اتخاذ تصمیم و نظارت در امور شرکت‌های تعاونی می‌باشد، از اجتماع اعضای تعاونی یا نمایندگان تام‌الاختیار آنها به صورت عادی و فوق‌العاده تشکیل می‌شود و هر عضو بدون در نظر گرفتن میزان سهم فقط دارای یک رأی است.

جلسات مجمع عمومی عادی در نوبت اول با حضور اکثریت اعضا رسمیت می‌یابد و در صورت عدم حصول حدنصاب مزبور، در نوبت دوم با حضور هر تعداد از اعضا رسمی خواهد بود.

۲-۶-۲. هیئت مدیره

فیجی

تعداد اعضای هیئت مدیره باید ضریبی از سه باشد و اینکه یک‌سوم اعضا باید هر ساله کنار گذاشته شوند. حدنصاب هیئت مدیره ۵۰ درصد تعداد اعضاست.

سریلانکا

قوانین موادی برای مجمع عمومی سالیانه و هیئت مدیره ندارند و آن را برعهده مقررات و اساسنامه تعاونی گذاشته‌اند.

هند

هیئت‌مدیره برای مدت حداکثر سه سال انتخاب می‌شود. یک عضو با رأی اکثریت اعضا دوسوم اعضای حاضر در جلسه می‌تواند برکنار شود. وقتی که دولت یک سهام‌دار است یا بازپرداخت یک وام، اوراق قرضه، سود یا کمکی را تضمین کرده است می‌تواند مجموعه‌ای از افراد را برای هیئت‌مدیره معرفی کند.

اندونزی

قانون صلاحیت اعضای هیئت‌مدیره را این‌گونه معین می‌کند: «فردی در ستکار از نظر شخصیتی و باکفایت در زمینه مدیریت کسب‌وکار». اعضای هیئت‌مدیره متعهد به حمایت شایسته از اعضای تعاونی هستند.

کره جنوبی

براساس قانون تعاونی کره (ماده ۴۶)) همه اعضای هیئت‌مدیره باید اعضای تعاونی باشند. تصدی اعضای هیئت‌مدیره برای چهار سال و بازرسان برای سه سال است. مقررات و وظایف هیئت‌مدیره توسط مواد (۴۵) تا (۴۸) که از قانون و مواد مشارکت استخراج شده، تنظیم شده است.

ژاپن

براساس قانون تعاون ژاپن تعداد مدیران باید بیش از پنج نفر و تعداد بازرسان باید بیش از دو نفر باشد. در ژاپن تنها سه‌چهارم مدیران باید اعضای تعاونی باشند، اما یک مدیر نمی‌تواند همزمان بازرس یا کارمند تعاونی باشد. و یک بازرس نباید مدیر یا کارمند باشد.

مالزی

قانون مالزی مقررات مربوط به هیئت‌رئیس و کمیته بازرسی داخلی را در خود گنجانده است. هیئت‌رئیس باید حداقل ۶ عضو و حداکثر ۱۵ عضو داشته باشد. کمیته حسابرسی باید حداقل شامل ۳ و حداکثر ۶ بازرس باشد. مدیران و بازرسان در صورت موافقت هیئت‌مدیره و با توجه به خدماتی که ارائه داده‌اند، پاداش دریافت کنند.

نیپال

براساس قانون تعاونی نیپال (ماده ۱۸)) اگر هیئت‌مدیره موفق نشود وظایف خود را به نحو

رضایت بخشی انجام دهد، ثبت کننده شرکت های تعاونی می تواند هیئت مدیره یا هریک از اعضای آن را معلق یا برکنار کند و مدیرانی جهت یک هیئت مدیره تک کاره تنها برای اداره تعاونی تعیین کند.

ایران

بر اساس ماده (۳۶) قانون تعاون اداره امور تعاونی طبق اساسنامه برعهده هیئت مدیره ای مرکب از حداقل سه نفر و حداکثر هفت نفر عضو اصلی و تا یک سوم اعضای اصلی علی البدل می باشند که از بین اعضا برای مدت سه سال و با رأی مخفی انتخاب می شوند. اخذ رأی برای انتخاب اعضای اصلی در یک نوبت به عمل می آید. حائزین اکثریت بعد از اعضای اصلی به ترتیب اعضای علی البدل شناخته می شوند و انتخاب مجدد هریک از اعضای اصلی و علی البدل هیئت مدیره حداکثر برای دو نوبت متوالی بلامانع است.

شرایط هیئت مدیره در تعاونی ها برای کشورهای منتخب در جدول ۵ آورده شده است.

جدول ۵. شرایط هیئت مدیره شرکت تعاونی در کشورهای منتخب

فiji	تعداد اعضای هیئت مدیره باید ضریبی از سه باشد حدنصاب هیئت مدیره ۵۰ درصد تعداد اعضاست
سريلانكا	شرایط در اساسنامه آورده می شود
هند	هیئت مدیره برای مدت حداکثر سه سال انتخاب می شود. دولت در صورت تامین مالی سرمایه تعاونی می تواند در هیئت مدیره عضو شود
اندونزی	افرادی درستکار از نظر شخصیتی و باکفایت در زمینه مدیریت کسب و کار
کره	همه اعضای هیئت مدیره باید اعضای تعاونی باشند. اعضای هیئت مدیره برای چهار سال انتخاب می شوند
ژاپن	تعداد مدیران باید بیش از پنج نفر باشد. تنها سه چهارم مدیران باید اعضای تعاونی باشند
مالزی	هیئت مدیره باید حداقل ۶ عضو و حداکثر ۱۵ عضو داشته باشند
نپال	اگر هیئت مدیره موفق نشود وظایف خود را به نحو رضایت بخشی انجام دهد، ثبت کننده شرکت های تعاونی می تواند هیئت مدیره یا هریک از اعضای آن را معلق یا برکنار کند و مدیرانی جهت یک هیئت مدیره تک کاره تنها برای اداره تعاونی تعیین نماید.
ایران	حداقل سه نفر و حداکثر هفت نفر عضو اصلی و تا یک سوم اعضای اصلی علی البدل می باشند که از بین اعضا برای مدت سه سال و با رأی مخفی انتخاب می گردند انتخاب مجدد هریک از اعضا اصلی و علی البدل هیئت مدیره حداکثر برای دو نوبت متوالی بلامانع است

۳-۶-۲. رئیس هیئت مدیره

تقریباً در هیچ قانونی بجز قانون تعاونی فیجی (ماده (۷۳))، قانون ژاپن (ماده (۷۳)) و قانون کره جنوبی (ماده (۱۴۸)) قدرت و اختیارات داده شده به رئیس مشخص نشده است. در بنگلادش، رئیس در مورد تصمیم گیری درباره مسائل ضروری به اندازه هیئت مدیره صلاحیت دارد، اما برای تأیید نهایی باید در جلسه بعدی هیئت مدیره آن را مطرح کند. بنابراین وظیفه اصلی رئیس، اداره نشست ها

و استفاده از قدرتی است که از طرف هیئت‌مدیره به وی محول شده یا در اساسنامه تعیین شده است. در هند یک فرد نمی‌تواند همزمان بیش از یک تعاونی ملی را ریاست کند. همچنین نمی‌تواند بیش از دو دوره ریاست هیئت‌مدیره را به‌عهده داشته باشد.

در کره جنوبی، براساس قوانین و اساسنامه‌ها، به رئیس هیئت‌مدیره علاوه‌بر مدیریت هیئت‌مدیره و مجمع عمومی، قدرت و اختیار اداره شرکت داده شده است که مانند یک مدیرعامل کار کند. اختیارات مشابهی به مدیرانی که زیر نظر رئیس کار می‌کنند داده شده است.

ایران

براساس تبصره «۲» ماده (۳۶) قانون تعاون هیئت‌مدیره در اولین جلسه از میان خود یک نفر را به‌عنوان رئیس هیئت‌مدیره، یک نفر را به‌عنوان نایب رئیس و یک یا دو نفر را به‌عنوان منشی انتخاب می‌کند.

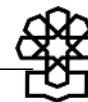
هیئت‌مدیره وظایف خود را به‌صورت جمعی انجام می‌دهد و هیچ‌یک از اعضای هیئت‌مدیره حق ندارد از اختیارات هیئت، منفرداً استفاده کند مگر در موارد خاص که وکالت یا نمایندگی کتبی از طرف هیئت‌مدیره داشته باشد. هیئت‌مدیره می‌تواند قسمتی از اختیارات خود را با اکثریت سه‌چهارم آرا به مدیرعامل تفویض کند.

۴-۶-۲. هیئت‌مدیره

براساس قانون ۲۱ در صورت تقاضای تعاونی، دولت بنگلادش می‌تواند مأموران دولتی را برای اداره تعاونی‌ها معین کند.

براساس بخش ۴۴ قانون تعاونی هند، هیئت دولت برای تعیین مدیرعامل دارای صلاحیت است. اما تعیین مدیر باید از هیئت پیشنهاد شده از طرف یک هیئت متشکل از طرف دولت هند که به آن مرجع هیئت^۱ اطلاق می‌شود، انجام شود. براساس همان قانون به دولت هند اختیار تنظیم استخدام، پاداش، فوق‌العاده و سایر شرایط خدمات به تعاونی‌های ملی داده شده است. مدیرعامل یک عضو هیئت‌مدیره است.

قوانین اندونزی، مالزی، نپال، فیلیپین، سریلانکا و تایلند مقررات مربوط به اختیارات و وظایف مدیرعامل را دربرنمی‌گیرد.

ایران

هیئت‌مدیره مکلف است بلافاصله بعد از انتخاب، جهت مدیریت عملیات تعاونی و اجرای تصمیمات مجمع عمومی و هیئت‌مدیره، فرد واجد شرایطی را از بین اعضای تعاونی و یا از خارج تعاونی برای مدت دو سال به‌عنوان مدیرعامل آن تعاونی انتخاب کند که زیر نظر هیئت‌مدیره انجام وظیفه نماید. وظایف، اختیارات، حقوق و مزایای مدیرعامل طبق آیین‌نامه‌ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد هیئت‌مدیره به تصویب مجمع عمومی خواهد رسید.

۵-۶-۲. بازرسی

در برخی کشورها قانون مقرر کرده است که بازرسی باید توسط بخش دولتی یا حساب‌برسان دولتی و یا توسط حسابداران واجد شرایط تعیین از طرف دولت (مانند بنگلادش، هند، نپال، تایلند و سریلانکا) انجام شود. در سایر کشورها (کره، ژاپن، فیلیپین، مالزی و اندونزی)، یک کمیته بازرسی یا حسابداران توسط مجمع عمومی تعیین می‌شوند. مرجع بازرسی باید در مجمع عمومی واگذار شود و بخش دولت نباید در بازرسی سالیانه درگیر شود نظر به اینکه تعداد زیادی از تعاونی‌ها درگیر افزایش حجم معاملات و پیچیدگی‌ها هستند.

ایران

براساس ماده (۴۰) قانون تعاون عمومی، بازرس یا بازرسانی را اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی و برای مدت دو سال مالی انتخاب می‌کند، انتخاب مجدد آنان بلامانع است. در صورت فوت یا ممنوعیت قانونی و یا استعفای بازرس یا بازرسان اصلی، هیئت‌مدیره مکلف است ظرف ده روز بازرس یا بازرسان علی‌البدل را به ترتیب اولویت آرا برای بقیه مدت دعوت کند. در صورتی‌که هریک از بازرسان تشخیص دهند که هیئت‌مدیره و یا مدیرعامل در انجام وظایف محوله مرتکب تخلفی شده و به تذکرات آنان ترتیب اثر نمی‌دهند مکلفند از هیئت‌مدیره تقاضای برگزاری مجمع جهت رسیدگی به گزارش خود را بنمایند.

۳. صندوق ذخیره

تعاونی به ایجاد صندوق‌هایی برای اهداف مختلف تشویق می‌شود. تقریباً براساس همه قوانین ایجاد یک صندوق ذخیره الزامی است. برخی قوانین همانند قانون تعاونی اندونزی صندوق‌های جداگانه ایجاد شده از سود تعاونی، اعضا و از افراد غیرعضو را ضروری می‌دانند. این صندوق‌ها تقریباً صندوق‌های ذخیره هستند و در اغلب موارد اجازه استفاده آنها در فعالیت‌های تجاری شرکت داده

نشده است. این وجوه در سرمایه‌گذاری‌هایی با کمترین بازدهی و بالاترین امنیت قرار داده می‌شوند. برای استفاده از وجوه گفته شده در فعالیت‌های تجاری تعاونی، در اغلب کشورها موافقت اداره ثبت لازم است.

در فیجی ۳۰ درصد مازاد تجاری اعضا و ۱۰۰ درصد مازاد تجاری غیراعضا در صندوق ذخیره قانونی ذخیره می‌شد. ۲۵ درصد این وجوه اختصاص می‌یابد به یک صندوق سرمایه امانی، اداره شده توسط اتحادیه تعاونی ملی. علاوه بر این، تعاونی‌ها باید در صندوق تعاونی مرکزی همکاری کنند.

ایران

براساس ماده (۲۵) قانون تعاون حداقل ۵ درصد با تصویب مجمع عمومی عادی به‌عنوان ذخیره تعاونی به حساب ذخیره قانونی منظور می‌شود.

ذخیره قانونی تا زمانی که مبلغ کل ذخیره حاصل از درآمدهای مذکور به میزان یک‌چهارم معدل سرمایه سه سال اخیر شرکت نرسیده باشد الزامی است.

۱. تعاونی‌ها می‌توانند تا حداکثر یک‌دوم ذخیره قانونی را جهت افزایش سرمایه خود به‌کار ببرند.
۲. حداکثر ۵ درصد از سود خالص به‌عنوان اندوخته احتیاطی به پیشنهاد هیئت‌مدیره و تصویب مجمع عمومی عادی به حساب مربوط منظور می‌شود و نحوه مصرف آن با تصویب مجمع عمومی عادی است.

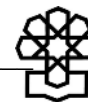
۴. تسهیلات، امتیازات انحصاری و مزایا

فیلپین

عدم معامله تعاونی‌ها با غیراعضا یا عموم مردم به هیچ‌کدام از سختگیری‌های دولت مرتبط نیست. فعالیت‌های تجاری با ذخایر اندوخته افراد غیرعضو تعاونی و پس‌انداز تقسیم نشده بیش از ده میلیون پزو از همه مالیات‌های ملی، استانی، شهری و روستایی هر آنچه که خوانده شده و هست، معاف است. تعاونی‌ها باید از عوارض گمرکی، مالیات پیشرفته، مالیات بر فروش یا مالیات جبرانی بر واردات ماشین‌آلات، تجهیزات و قطعات یدکی معاف شوند.

سرلانکا

براساس ماده (۳۵) تعاونی‌ها باید از پرداخت تمبر مالیاتی، حق‌الثبت و سایر پرداخت‌ها به دولت

معاف شود. اگرچه تعاونی‌ها مالیات بر گردش، مالیات بر سود و... پرداخت می‌کنند مگر آنکه شورای ایالتی مربوط از برای این مالیات‌ها معافیت صادر کند.

مالزی

با حکم هیچ دادگاهی سهام، پذیره‌نویسی یا سود شرکت نمی‌تواند مصادره یا فروخته شود ماده دادگاه‌ها نباید اختیار قانونی برای تصفیه و ثبت یک شرکت داشته باشند.

فیجی

با حکم هیچ دادگاهی سهام سود یک تعاونی نمی‌تواند ضبط و یا فروخته شود (ماده ۱۷)) وزیر می‌تواند با یک دستور کلی یا اختصاصی تعاونی‌ها را از پرداخت حق‌الثبت و باطل کردن تمبر معاف کند.

کره جنوبی

فعالیت‌های تجاری و دارایی‌های تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها باید از پرداخت مالیات و سایر برآوردهای مالیاتی عمومی نهادهای مستقل محلی و کشوری بجز حقوق گمرکی و مالیات بر کالا معاف باشد (ماده ۷۸)). همه وزرای دولت باید به‌صورت فعال فعالیت‌های تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها را حمایت کرده و برای آنها تسهیلات بیشتری از دولت یا سازمان‌های دولتی برای استفاده آنها فراهم آورند. دولت می‌تواند در بودجه سالیانه یارانه‌های لازم برای فعالیت‌های تجاری تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها در نظر بگیرد (ماده ۱۱)) پرداخت کامل اصل و سود اوراق قرضه مالی کشاورزی باید از طرف دولت تضمین شود (ماده ۱۵۷)).

ژاپن

مقدار معادل سود مازادی که توسط تعاونی و متناسب با نرخ مورد استفاده در فعالیت تجاری، پرداخت می‌شود باید مطابق با مقررات مالیات تعاونی محاسبه شود به‌گونه‌ای که کمبود درآمدی اظهار شده توسط عضو برای هر سال تجاری باشد (ماده ۶)). دولت می‌تواند قسمتی از هزینه‌های اتحادیه را که برای تجارت آنها در محدوده بودجه مالی سالیانه است به‌صورت یارانه پرداخت کند.

نیپال

براساس ماده (۲۸) دولت می‌تواند بازپرداخت سهام و هزینه را عهده‌دار شده و تضمین نماید، هیچ تمبر مالیاتی و حق‌الثبت به‌کار نمی‌رود، هیچ مالیات بر درآمدی برای فعالیت‌های انجام شده توسط

اعضا وجود ندارد، دولت می‌تواند تمام یا بخشی از مالیات غیرمستقیم و عوارض گمرکی بر کالاهای تولیدشده - صادرشده توسط تعاونی را از مالیات معاف کند.

آشکار است که اغلب قوانین امتیازات انحصاری، تسهیلات و معافیت‌های مالیاتی و حمایت‌های مالی برای تعاونی‌ها در نظر می‌گیرند. در برخی قوانین به دولت اجازه داده شده است در مدیریت (تجارت) تعاونی‌ها درگیر شوند یا مداخله کنند.

ایران

براساس ماده (۱۷) قانون بخش تعاون وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت و تحت پوشش دولت، بانک‌ها، شهرداری‌ها، شوراهای اسلامی کشوری، بنیاد مستضعفان و سایر نهادهای عمومی می‌توانند جهت اجرای بند «۲» اصل چهل‌وسوم قانون اساسی از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر از قبیل مشارکت، مضاربه، مزارعه، مساقات، اجاره، اجاره به شرط تملیک، بیع شرط، فروش اقساطی، صلح، اقدام به کمک در تأمین و یا افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی نمایند بدون آنکه عضو باشند.

در مواردی که دستگاه‌های دولتی در تأسیس شرکت‌های تعاونی شریک می‌شوند ظرف مدتی که با موافقت طرفین در ضمن عقد شرکت تعیین خواهد شد سهم سرمایه‌گذاری دولت به تدریج بازپرداخت و ۱۰۰ درصد سرمایه به تعاونی تعلق خواهد گرفت.

دولت موظف است جهت تحقق اهداف مندرج در اصول چهل‌وسوم و چهل‌وچهارم قانون اساسی و افزایش سهم بخش تعاون در اقتصاد ملی با رعایت ضرورت‌ها و در قالب برنامه رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی کشور شرایط و امکانات لازم را برای گسترش کمی و کیفی تعاونی‌ها به گونه‌ای که این بخش، نقش مؤثر در رشد و توسعه اقتصادی ایفا نماید، فراهم آورد. چگونگی حمایت از بخش تعاونی در کشورهای منتخب در جدول ۶ نشان داده شده است.

جدول ۶. چگونگی حمایت از بخش تعاون توسط دولت در کشورهای منتخب

کشور	حمایت‌ها
فیلیپین	تعاونی‌ها از عوارض گمرکی، مالیات پیشرفته، مالیات بر فروش یا مالیات جبرانی بر واردات ماشین‌آلات، تجهیزات و قطعات یدکی معاف هستند
سريلانكا	تعاونی‌ها باید از پرداخت تمير مالیاتی، حق ثبت و سایر پرداخت‌ها به دولت معاف شود
فیجی	با حکم هیچ دادگاهی سهام سود یک تعاونی نمی‌تواند ضبط و یا فروخته شود. وزیر می‌تواند با یک دستور کلی یا اختصاصی تعاونی‌ها را از پرداخت حق‌الثبت و باطل کردن تمير معاف کند
کره جنوبی	فعالیت‌های تجاری و دارایی‌های تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها باید از پرداخت مالیات بجز حقوق گمرکی و مالیات

کشور	حمایت‌ها
	بر کالا معاف باشد. دولت می‌تواند در بودجه سالیانه یارانه‌های لازم برای فعالیت‌های تجاری تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها در نظر بگیرد پرداخت کامل اصل و سود اوراق قرضه مالی کشاورزی باید از طرف دولت تضمین شود
ژاپن	دولت می‌تواند قسمتی از هزینه‌های اتحادیه را که برای تجارت آنها در محدوده بودجه مالی سالیانه است به‌صورت یارانه پرداخت نماید
نیپال	دولت می‌تواند بازپرداخت سهام را عهده‌دار شده و تضمین نماید، تعاونی‌ها از پرداخت بخشی از مالیات و عوارض گمرکی (برای صادرات) معاف هستند
ایران	دولت و نهادهای عمومی جهت اجرای بند «۲» اصل چهل‌وسوم قانون اساسی از راه مشروع اقدام به کمک در تأمین و یا افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی نمایند بدون آنکه عضو باشند در مواردی که دستگاه‌های دولتی در تأسیس شرکت‌های تعاونی شریک می‌شوند ظرف مدتی که با موافقت طرفین در ضمن عقد شرکت تعیین خواهد شد سهم سرمایه‌گذاری دولت به تدریج بازپرداخت و صد درصد سرمایه به تعاونی تعلق خواهد گرفت

۵. اختلاف‌نظرها (داوری)

قوانین تعاونی در بنگلادش (قانون ۱۲۸)، هند (ماده ۷۴۰)، سریلانکا (ماده ۸۲)، فیجی (ماده ۱۱۵) و نیپال (قانون ۴۷) مقررات ویژه‌ای برای حل اختلاف میان یک شرکت و اعضایش، بجز تنبیه انضباطی کارکنان، در نظر گرفته‌اند. این مقررات در همه کشورهای فیلیپین، ژاپن و کره جنوبی که پایه‌گذاری شده‌اند وجود دارد و بنابراین در قوانین کشورهای اندونزی، فیلیپین، ژاپن و کره جنوبی که براساس مدل آلمان و هلند نوشته شده‌اند، وجود ندارد. در فیجی، اختلاف‌نظرها به ثبت‌کننده یا یک دادگاه تعاونی ارجاع داده می‌شود (بخش ۱۱۶). این مقررات باز از طرح دعاوی زمان‌بر و پرهزینه جلوگیری می‌کند. برای اجتناب از طرح دعاوی با شرکای تجاری، کسی که نه سهام‌دار و نه عضو تعاونی است، با پرداخت حق عضویت اندکی یک عضویت اسمی دریافت می‌کند. این امر تعاونی‌ها را از فرآیند دادرسی با شرکای تجاری خود نجات می‌دهد. کشورهای فیلیپین، کره و ژاپن ممکن است چنین مقرراتی را به قوانین خود بیافزایند.

ایران

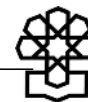
بالاترین مرجع حل اختلاف در محدوده قدرت تعاونی‌ها مربوط به مجمع عمومی هست همچنین اتاق تعاون می‌تواند در حل اختلاف و داوری در محدوده امور مربوط به تعاونی‌ها به‌صورت کدخدامنشی و صلح اعضا تعاونی‌ها انجام وظیفه کند.

۶. انحلال تعاونی

دلایل معمول در قوانین تعاونی برای انحلال تعاونی‌ها به قرار زیر است:

۱. شرکت‌هایی که شروع به کار نکرده یا کار را برای یک دوره دلخواه متوقف کرده‌اند (بنگلادش، هند، فیلیپین، نپال، فیجی، مالزی و سریلانکا)،
 ۲. تصویب مجمع عمومی با بیش از حدنصاب، آن‌گونه که در قانون آمده است (اغلب کشورها)،
 ۳. کاهش اعضا به کمتر از عدد تعیین شده (اغلب کشورها)،
 ۴. انحراف یا عدم تطابق با قانون و اساسنامه‌ها (تمامی کشورها)،
 ۵. دیگر دلایل رایج برای انحلال عبارتند از:
 - ورشکستگی (کره شمالی، ژاپن و تایلند)،
 - سرمایه و سپرده کمتر از ۵۰۰ تاکا^۱ (بنگلادش)،
 - تصمیم ثبت‌کننده برای انحلال پس از بررسی و یا بازرسی (بنگلادش، هند، فیلیپین، سریلانکا، فیجی، نپال و مالزی)،
 - انقضای دوره زمانی وجود یک شرکت (فیلیپین و ژاپن)،
 - فعالیت‌های یک شرکت به آیین عمومی یا اخلاق جامعه آسیب وارد نماید (اندونزی)،
 - ثبت نام متقلبانه (فیلیپین)،
 - وجود یک شرکت با اهداف غیرقانونی (فیلیپین)،
 - ناتوانایی در عملکرد موفق یا اقدامات مضر برای جامعه یا منافع عمومی یا تعاونی یا انحلال شرکت توسط تصویب مجمع عمومی (فیلیپین)،
 - اقدامات غیرقانونی (قانون ژاپن، بخش 95)،
 - دستور انحلال توسط وزیر (کره جنوبی).
- هرچند زمینه‌های انحلال در بیشتر قوانین منطقی هستند در عمل فرآیند انحلال فرآیندی زمان‌بر می‌باشد و علیرغم تعیین محدودیت زمانی در بیشتر قوانین، در برخی موارد ممکن است دهه‌ها طول بکشد پیشنهادها در این خصوص عبارتند از:
- در موارد انحلال داوطلبانه، این اجازه می‌تواند به شرکت داده شود که یک بازه زمانی تعیین شده توسط مراجع ثبت، اقدام به انحلال خود کند.
 - در مواردی که فرآیند انحلال بیش از یک‌سال به طول می‌انجامد بهتر است این شرکت‌ها از

1. Takka

سوابق شرکت‌های ثبت شده حذف شوند و رکورد جداگانه‌ای برای این دسته از شرکت‌ها نگهداری شود.

• در مواردی که شرکت موفق به جذب آرای حدنصاب در سه مجمع عمومی سالیانه نشود بهتر است انحلال صورت گیرد، زیرا نشانه‌ای آشکار وجود دارد مبنی بر اینکه اعضا علاقه‌ای به شرکت ندارند.

ایران

شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در موارد زیر منحل می‌شوند:

۱. تصمیم مجمع عمومی فوق‌العاده،
۲. کاهش تعداد اعضا از حدنصاب مقرر در صورتی که حداکثر ظرف مدت سه ماه تعداد اعضا به نصاب مقرر نرسیده باشد،
۳. انقضای مدت تعیین شده در اساسنامه مربوط در صورتی که در اساسنامه مدت تعیین شده باشد و مجمع عمومی مدت را تمدید نکرده باشد،
۴. توقف فعالیت بیش از یک سال بدون عذر موجه،
۵. عدم رعایت قوانین و مقررات مربوط پس از سه بار اخطار کتبی در سال به وسیله وزارت تعاون برطبق آیین‌نامه مربوط،
۶. ورشکستگی طبق قوانین مربوط.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- در حال حاضر در آسیا دو شکل از قانون تعاونی به چشم می‌خورد. نخست یک قانون عمومی برای تمام انواع شرکت‌های تعاونی و دیگری قوانین بخشی.

- بخش تعاونی باید به رقابت بپردازد و موجودیت خود را با نمایش شایستگی، کارآمدی و ارائه خدمات بهتر، به اثبات برساند که این امر نیازمند تغییراتی در ساختارهای قانونی شرکت‌های تعاونی است.

- قوانین فعلی تعاونی‌ها در کشورهای مختلف و ایران محصول زمانی است که شرکت‌های تعاونی به صورت گسترده‌ای مورد حمایت دولت‌ها قرار داشته و به منظور اجرای برنامه‌های توسعه‌ای آنها مورد استفاده قرار می‌گرفتند. از زمان پیدایش اقتصاد بازار و جهانی‌سازی تجارت این حمایت دولتی کاهش پیدا کرده است، که در نتیجه باید تغییر قابل ملاحظه‌ای در قوانین تعاونی‌ها و روابط

آنها با دولت‌ها صورت گیرد.

- قانون تعاونی باید یک جایگاه قانونی برای تعاونی‌ها ایجاد کرده و فعالیت آنها را تسهیل سازد. همچنین این قانون باید تطابق فعالیت تعاونی‌ها را به‌عنوان نهادهای واقعی با اصول پذیرفته شده جهانی در رابطه با تعاونی‌ها تضمین کند. چارچوب حقوقی شرکت‌های تعاونی مشتمل بر قانون تعاونی، قوانین تکمیلی و اساسنامه‌ای است که براساس قانون و مقررات وضع شده و توسط اعضای تعاونی پذیرفته می‌شود. بنابراین قانون تعاونی باید فعالیت تعاونی‌ها را تسهیل کرده و نباید استقلال آنها را محدود و ویژگی‌های اساسی آنها را تغییر دهد.
- به‌منظور ایجاد شفافیت در ساختارها و کارکردهای تعاونی‌ها، مناسب است اصول و تعاریف آن مطابق با اصول بین‌المللی در قوانین و مقررات گنجانده شود.
- باید محدودیت زمانی برای ثبت تعاونی‌ها توسط مرجع ثبت وجود داشته باشد.
- تشخیص ماندگاری و بقای یک شرکت تعاونی نباید به مرجع ثبت واگذار شود. یک راه حل مناسب در این خصوص روشی است که کشور فیجی در پیش گرفته است. در این کشور در صورتی که اداره ثبت در رابطه با ماندگاری و بقای شرکتی مردد باشد، مجاز است برای یک دوره زمانی حداکثر برابر دو سال به شرکت ثبت موقتی ارائه کند.
- برای تأسیس یک تعاونی عضو محور، تضمین آنکه اعضا از خدمات استفاده می‌کنند و در غیر این صورت عضویت بعد از یک سال لغو می‌شود، لازم است. اگر این امر ممکن نباشد، عضو حداقل باید حق رأی و شرکت در انتخابات را از دست بدهد.
- همچنین ماده دیگری در قانون باید وجود داشته باشد که اگر یک تعاونی در حفظ سطح معینی از تعامل خود با اعضای تعاونی‌ها شکست بخورد، باید از اعمال نقش به‌عنوان یک تعاونی دست بکشد. عدم مشارکت بیش از ۶۰ تا ۸۰ درصد اعضا در فعالیت‌های تعاونی می‌تواند مبنای قانونی مناسبی برای خروج شرکت از فعالیت به‌عنوان تعاونی باشد.
- حداقل حدنصاب مجمع عمومی نباید کمتر از ۵۰ درصد کاربران و اعضای رأی‌دهنده باشد. در صورتی که شرکت برای سه سال متمادی موفق به تشکیل مجمع عمومی سالیانه نشود، این امر دلالت بر از بین رفتن منافع اعضا در تعاونی دارد. لذا شرکت باید منحل شود.
- الزامی نیست که تعاونی از دولت برای حضور در مجمع عمومی دعوت به‌عمل آورد و این موضوع کاملاً براساس صلاحیت شرکت انجام می‌گیرد. با این حال شرکت موظف است دستور جلسه و صورت جلسه مجمع عمومی را به ثبت‌کننده شرکت‌های تعاونی ارسال کند.
- قدرت و حوزه کاری هیئت‌رئیس، رئیس و مدیرعامل باید به‌صورت صریح و آشکار در قانون مشخص شود.

- بررسی عملکرد هیئت‌مدیره در صلاحیت مجمع عمومی است. لذا دولت به‌استثنای مواردی که هیئت‌مدیره در مقابل قانون تعاونی، آیین‌نامه‌ها و سایر قوانین مصوب خطا کار شناخته می‌شود، حق دخالت و اعمال نظر ندارد.

- اگر اشکالات رخ داده از درجه اهمیت زیادی برخوردار باشد و مجمع عمومی قادر به رفع آنها نباشد، باید اقدامات مناسب توسط دولت برای برگزاری انتخابات مجدد و یا انحلال شرکت تعاونی و به جریان انداختن رویه قضایی بر علیه مسئولین خاطی انجام گیرد.

- اختیار تعیین مدیرعامل برعهده اعضای هیئت‌مدیره است و تغییر و بازنگری در این خصوص در صلاحیت مجمع عمومی است. لذا دولت نباید در این موضوع دخالت کند.

- بازرسی یک شرکت تعاونی از وظایف مجمع عمومی است و دولت با توجه به تعدد شرکت‌های تعاونی و افزایش گردش مالی و پیچیدگی آنها نباید دخالتی در فرآیند حسابرسی سالیانه آنها داشته باشد. با این حال دولت باید حسابرسی‌های نظارتی از شرکت‌های تعاونی را در دستور کار قرار دهد.

- اغلب قوانین مربوط به تعاونی، امتیازات، تسهیلات، معافیت‌های مالیاتی و حمایت‌های مالی را برای شرکت‌های تعاونی به همراه دارند. در برخی موارد این تسهیلات بدون ذکر هیچ پیش‌شرطی در قانون بیان می‌شود، اما در سایر موارد شروطی برای افزایش اختیارات دولتی در اعمال نفوذ در مدیریت شرکت‌های تعاونی گنجانده می‌شود. رویکرد صحیح در این خصوص، آن نیست که امکان دخالت کامل دولت در شرکت‌های تعاونی فراهم شود. زیرا این موضوع در تعارض با اصول شرکت‌های تعاونی است. با این حال زمانی که حمایت مالی از بنگاه صورت می‌گیرد، حق دخالت باید در شرایط وام و کمک مالی ذکر شود. براین اساس این شرکت تعاونی است که تصمیم می‌گیرد از کمک مالی بهره بگیرد یا خیر.

- بازرسی‌های منظم و دوره‌ای توسط یک نهاد دولتی مسئول برای ایجاد اطمینان نسبت به بررسی وضعیت شرکت‌های تعاونی همانطور که در کشور ژاپن صورت گرفته است، ضروری است. در این خصوص اگر بازرسی‌های سالیانه از شرکت‌های تعاونی امکانپذیر نیست، حداکثر هر سه سال یک مرتبه این کار باید صورت گیرد.

- ارائه گزارش تحقیق و بازرسی باید قبل از مجمع عمومی صورت گیرد. در صورت محرز شدن تخلف از قانون، اساسنامه و سایر قوانین سرزمین، سازمان ذیصلاح باید اقدامات فوری و ضربتی را در این خصوص انجام دهد. مدیریت و اصلاح سایر اشکالات به‌عهده هیئت‌مدیره و مجمع عمومی است.

- فرآیند انحلال شرکت‌های تعاونی در برخی از کشورها امری طولانی و زمان‌بر است که ممکن است دهه‌ها به طول بیانجامد. اما با این حال در بیشتر کشورها یک محدودیت زمانی برای آن تعیین

شده است. در این خصوص تعیین محدودیت زمانی مناسب است که توسط قانونگذار مورد توجه قرار گیرد.

- در تدوین قوانین دیگر (همانند قانون تجارت) و مقررات ذیل قانون تعاونی باید این مقررات منطبق با روح حاکم بر قانون تعاونی باشد. در این خصوص تجربه‌های کشورهایایی چون ژاپن، کره جنوبی، اندونزی که امکان تدوین مقررات و قواعد مغایر یا موازی را نمی‌دهند مناسب است.

- در کشور فیلیپین، مداخله مقامات رسمی در امور داخلی تعاونی جرم محسوب می‌شود. این بند از قانون به منظور جلوگیری از دخالت‌های اداری و سیاسی در امور شرکت‌ها تدارک دیده شده است که در بسیاری از کشورها امر غیرعادی محسوب نمی‌شود و خوب است که توسط قانونگذاران کشور مورد توجه قرار گیرد.

منابع و مأخذ

۱. قانون بخش تعاون جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۰.

۲. لایحه بخش تعاون جمهوری اسلامی ایران.

3. <http://www.fao.org/DOCREP/007/AD713E00.HTM>

شماره مسلسل: ۱۰۸۷۸

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی تطبیقی قانون بخش تعاون با قوانین کشورهای منتخب

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان)

تهیه و تدوین‌کنندگان: رضا وفایی‌یگانه، سیده‌ادی موسوی‌نیک، الهام خیراندیش

ناظر علمی: رؤیا طباطبایی‌یزدی

متقاضی: معاونت پژوهشی

سروراستار: حسین صدری‌نیا

واژه‌های کلیدی:

۱. تعاون
۲. قوانین کشورها
۳. قانون تعاون

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۴/۱۹